

รู้เท่าทัน เชฟลิส

ป้องกัน รู้ทัน รักษาไว

กองบริหารการสาธารณสุข
กระทรวงสาธารณสุข

รายชื่อคณะผู้จัดทำ

ที่ปรึกษา

นายแพทย์สุชม กาญจนพิมาย
(ปลัดกระทรวงสาธารณสุข)
นายแพทย์ประพนธ์ ตั้งศรีเกียรติกุล
(รองปลัดกระทรวงสาธารณสุข)
นายแพทย์ธีรพงศ์ ตุนาค
(ผู้อำนวยการกองบริหารการสาธารณสุข)

บรรณาธิการ

นายแพทย์รัฐภูมิ ชามพูนท
รศ.นพ.สุทัศน์ รุ่งเรืองหิรัญญา

ผู้ช่วยบรรณาธิการ

นางเกวลิณ ชื่นเจริญสุข
(รองผู้อำนวยการกองบริหารการสาธารณสุข)
นางกนกวรรณ พึ่งรัศมี กองบริหารการสาธารณสุข
นางสุคนธ์ เมฆทรงกลด กองบริหารการสาธารณสุข
นายพิทยา สร้อยสำโรง กองบริหารการสาธารณสุข
นางสาวนุชนาฏ พรสัจจะ กองบริหารการสาธารณสุข

คณะผู้จัดทำ

คณะกรรมการพัฒนาระบบบริการสุขภาพ (Service Plan) สาขาอายุรกรรม
สมาคมเวชบำบัดวิกฤตแห่งประเทศไทย

รศ.นพ.ไชยรัตน์ เข้มพิกุล

รศ.ดร.บุญส่ง พັນสุนทร

รศ.นพ.ฉันทชัย สิทธิพันธุ์

ผศ.นพ. สหดล บุญญถาวร

รศ.นพ.สุทัศน์ รุ่งเรืองหิรัญญา

พ.ต.ต.นพ.ธรรมศักดิ์ ทวีச்சรี

นพ.รัฐภูมิ ชามพูนท

คำนิยาม ปลัดกระทรวงสาธารณสุข

กระทรวงสาธารณสุขมีบทบาทหน้าที่หลักที่สำคัญในการดูแลสุขภาพของประชาชน และพัฒนาการจัดบริการเพื่อยกระดับคุณภาพบริการด้านสาธารณสุขให้กับประชาชนทุกคนบนแผ่นดินไทย ให้สามารถเข้าถึงและได้รับบริการที่มีคุณภาพมาตรฐาน แนวทางหนึ่งของการพัฒนาระบบบริการสุขภาพ เพื่อดูแลภาวะติดเชื้อในกระแสเลือดแบบรุนแรง (Severe Sepsis) และภาวะช็อกเหตุติดเชื้อ (Septic Shock) ซึ่งเป็นปัญหาสำคัญของระบบสาธารณสุขไทยและถือว่าเป็นประเด็นปัญหาสุขภาพตามแผนการพัฒนาระบบบริการสุขภาพ (Service Plan) สาขาอายุรกรรมของกระทรวงสาธารณสุข จากข้อมูลเบื้องต้นของสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติและสถาบันรับรองคุณภาพสถานพยาบาล พบว่าภาวะติดเชื้อในกระแสเลือดแบบรุนแรงเป็นสาเหตุหลักของการเสียชีวิตของผู้ป่วยในโรงพยาบาล นอกจากนี้ยังพบว่าการดูแลรักษาผู้ป่วยติดเชื้อในกระแสเลือดแบบรุนแรง ยังขาดแนวทางในการประสานการดูแลผู้ป่วยร่วมกันอย่างเป็นระบบภายในจังหวัดตั้งแต่หน่วยบริการระดับปฐมภูมิไปจนถึงระดับตติยภูมิ ซึ่งนำไปสู่อัตราการเสียชีวิตที่สูงขึ้น

หนังสือเล่มนี้จัดทำขึ้นเพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจสำหรับประชาชนให้ได้รับทราบแนวทางการดูแลผู้ป่วยติดเชื้อในกระแสเลือดแบบรุนแรง โดยมีแนวทางการประสานงานในการดูแลผู้ป่วยร่วมกันอย่างเป็นระบบภายในจังหวัด ตั้งแต่ระดับปฐมภูมิไปถึงระดับตติยภูมิ เพื่อเพิ่มอัตราการรอดชีวิตของผู้ป่วยติดเชื้อในกระแสเลือดและเกื้อหนุนให้เกิดการทำงานเป็นทีม ตั้งแต่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ไปจนถึงโรงพยาบาลทั่วไปหรือโรงพยาบาลศูนย์ โดยยึดผู้ป่วยเป็นศูนย์กลาง นำไปสู่การแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อให้การดูแลผู้ป่วยติดเชื้อในกระแสเลือดมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ส่งผลให้อัตราการเสียชีวิตของผู้ป่วยลดลง

กระทรวงสาธารณสุขขอขอบคุณสมาคมเวชบำบัดวิกฤตแห่งประเทศไทย คณะกรรมการพัฒนาระบบบริการสุขภาพ (Service Plan) สาขาอายุรกรรม ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญ และผู้ที่เกี่ยวข้องในการจัดทำหนังสือคู่มือและข้อเสนอแนะการป้องกันดูแลรักษาผู้ป่วยติดเชื้อในกระแสเลือดแบบรุนแรง สำหรับประชาชน และเชื่อมั่นว่าหนังสือเล่มนี้จะเป็นประโยชน์ในการดูแลผู้ป่วยติดเชื้อในกระแสเลือดแบบรุนแรงได้อย่างเหมาะสมและลดอัตราการเสียชีวิตของประชาชนในทุกพื้นที่ต่อไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

(นายแพทย์สุทุม กาญจนพิมาย)

ปลัดกระทรวงสาธารณสุข

รู้เท่าทัน เช็กลิสต์ ป้องกัน รู้ทัน รักษาไว้

2

คำนำ

ปัจจุบันภาวะติดเชื้อในกระแสเลือดหรือเซ็ปซิส (Sepsis) เป็นสาเหตุการเสียชีวิตอันดับ 1 ของผู้ป่วยในโรงพยาบาลของประเทศไทย และอุบัติการณ์ของภาวะติดเชื้อในกระแสเลือดมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น จากข้อมูลของกระทรวงสาธารณสุขร่วมกับหน่วยงานสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติและสมาคมเวชบำบัดวิกฤตแห่งประเทศไทย ได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูล ในปี พ.ศ. ๒๕๕๙ พบว่า ประเทศไทยมีผู้ป่วยเซ็ปซิส ประมาณ 175,000 ราย/ต่อปี และมีผู้ป่วยเซ็ปซิส เสียชีวิต ประมาณ 45,000 ราย/ต่อปี ซึ่งเมื่อคิดแล้วพบว่า มีผู้ป่วยเซ็ปซิส 1 ราย เกิดขึ้นทุกๆ 3 นาที และ มีผู้ป่วยเซ็ปซิส เสียชีวิต 5 รายทุก 1 ชั่วโมง ซึ่งนับว่าเป็นความสูญเสียอย่างมากและนับเป็นปัญหาสำคัญของระบบสาธารณสุขไทย

หนังสือ เล่มนี้ จัดทำขึ้นเพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับภาวะติดเชื้อในกระแสเลือด สำหรับอสม.และประชาชน ไม่ว่าจะเป็นความรู้เกี่ยวกับการป้องกันอาการนำ และแนวทางการดูแลรักษา โดยเน้นการสร้างความรู้ความเข้าใจด้วยแนวคิด “เซ็ปซิส ป้องกัน รู้ทัน รักษาไว รอดได้”

สมาคมเวชบำบัดวิกฤตแห่งประเทศไทย ขอขอบคุณท่านผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญ และคณะผู้จัดทำหนังสือคู่มือและข้อเสนอแนะการป้องกันดูแลรักษาผู้ป่วยติดเชื้อในกระแสเลือด สำหรับอสม. และประชาชน ที่เห็นความสำคัญของการให้ภาคประชาชนได้รับรู้และมีความเข้าใจเกี่ยวกับภาวะติดเชื้อในกระแสเลือดมากยิ่งขึ้น สมาคมฯ หวังว่าหนังสือเล่มนี้จะเป็นประโยชน์ในการป้องกันดูแลผู้ป่วยติดเชื้อในกระแสเลือดสำหรับอสม. และประชาชนได้อย่างเหมาะสมครบวงจร และนำไปสู่อัตราการเสียชีวิตที่ลดลงต่อไป

ผู้ช่วยศาสตราจารย์นายแพทย์สทล ปุญญถาวร
นายกสมาคมเวชบำบัดวิกฤตแห่งประเทศไทย

คำนำ

แม้ว่าปัจจุบันจะมีความก้าวหน้าในการรักษาภาวะติดเชื้อในกระแสเลือดหรือเซ็ปซิส (Sepsis) มากยิ่งขึ้น คือ มียาต้านจุลชีพที่ดีขึ้น มีความก้าวหน้าในเทคโนโลยีด้านการดูแลผู้ป่วยที่อยู่ในภาวะวิกฤตได้ดีขึ้น แต่อัตราตายของผู้ป่วยภาวะติดเชื้อในกระแสเลือดยังคงสูง โดยอัตราตายของผู้ป่วยติดเชื้อในกระแสเลือดในประเทศไทยในรอบปีงบประมาณ พ.ศ.2560 คิดเป็นร้อยละ 32.03 สำหรับในปีงบประมาณ พ.ศ. 2561 อัตราตายของผู้ป่วยติดเชื้อในกระแสเลือดคิดเป็นร้อยละ 34.85 นับว่าเป็นความสูญเสียอย่างมากมาย และนับเป็นปัญหาสำคัญของระบบสาธารณสุขไทย นอกจากนี้ยังพบว่าสาเหตุที่สำคัญของการเสียชีวิตของผู้ป่วยเกิดจากการมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับภาวะติดเชื้อในกระแสเลือดของประชาชนที่ยังไม่ดีพอ ทำให้เกิดความล่าช้าในการที่จะได้รับการรักษาอย่างทันท่วงที และทำให้อวัยวะต่างๆ ล้มเหลวเมื่อมาถึงโรงพยาบาลซึ่งนำไปสู่การเสียชีวิตหรือทุพพลภาพตามมา

กองบริหารการสาธารณสุข กระทรวงสาธารณสุข ได้เล็งเห็นปัญหาดังกล่าว จึงได้ร่วมกับสมาคมเวชบำบัดวิกฤต แห่งประเทศไทย จัดทำหนังสือ “รู้เท่าทันเซ็ปซิส” เล่มนี้ขึ้นมา เพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับภาวะติดเชื้อในกระแสเลือดสำหรับบอสม. และประชาชน ไม่ว่าจะเป็นความรู้เกี่ยวกับการป้องกัน อาการนำ และแนวทางการดูแลรักษา โดยเน้นการสร้างความรู้ความเข้าใจด้วยแนวคิด “เซ็ปซิส ป้องกัน รู้ทัน รักษาไว รอดได้”

ขอขอบคุณท่านผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญ และคณะผู้จัดทำหนังสือ “รู้เท่าทันเซ็ปซิส” กองบริหารการสาธารณสุข กระทรวงสาธารณสุข หวังว่าหนังสือเล่มนี้จะเป็นประโยชน์ในการป้องกันและสร้างการรับรู้เกี่ยวกับการดูแลผู้ป่วยติดเชื้อในกระแสเลือดสำหรับบอสม. และประชาชนได้เป็นอย่างดี ซึ่งจะนำไปสู่อัตราการเสียชีวิตและทุพพลภาพที่ลดลงต่อไป

นายแพทย์ธีรพงศ์ ฐานาค

ผู้อำนวยการกองบริหารการสาธารณสุข

รู้เท่าทัน เซ็ปซิส ป้องกัน รู้ทัน รักษาไว

เซฟลิส
(Sepsis)
อันตราย!!

Sepsis (เซ็ปซิส) หรือภาวะติดเชื้อ ในกระแสเลือด

คือ ภาวะติดเชื้อ ที่เกิดจาก
สาเหตุต่างๆ ได้แก่

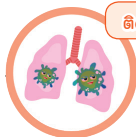
ติดเชื้อทางเดินอาหาร

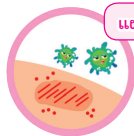
ใช้เลือดออก
ใช้มาลาเรีย
ใช้ฉีหนู เป็นต้น

ติดเชื้อในปอด

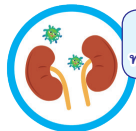

แผลติดเชื้อ

ติดเชื้อ

ทางเดินปัสสาวะ

ร่วมกับมีการตอบสนองของร่างกาย
นำไปสู่การทำงานผิดปกติของอวัยวะต่างๆ
ซึ่งอาจรุนแรงจนนำไปสู่การเสียชีวิตได้
ถ้าไม่ได้รับการดูแลอย่างเหมาะสมและทันต่อทันที

รู้เท่าทัน เซ็ปซิส ป้องกัน รู้ทัน รักษาไว

การติดเชื้อส่วนใหญ่อำให้เกิด

ภาวะติดเชื้อ ในกระแสเลือด

สาเหตุที่พบบ่อย ได้แก่

เชื้อหุ้มสมอง
อักเสบ

ปอดอักเสบ

ติดเชื้อ
ในช่องท้อง

ผิวหนัง
เป็นแผล

ติดเชื้อ
ทางเดินปัสสาวะ

ไข้หวัดใหญ่

อีโบลา

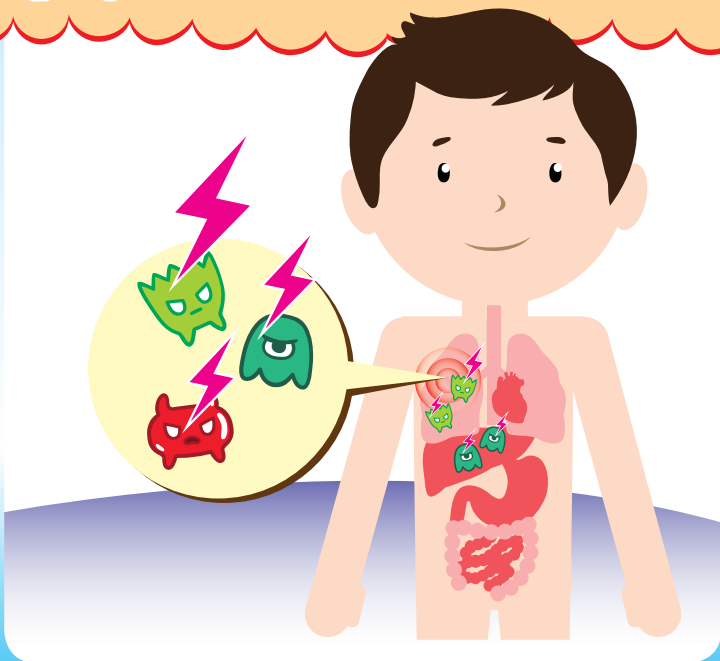

มาลาเรีย
ไข้เลือดออก
ไข้ฉี่หนู

กลไกการเกิดภาวะ เซ็พซิส

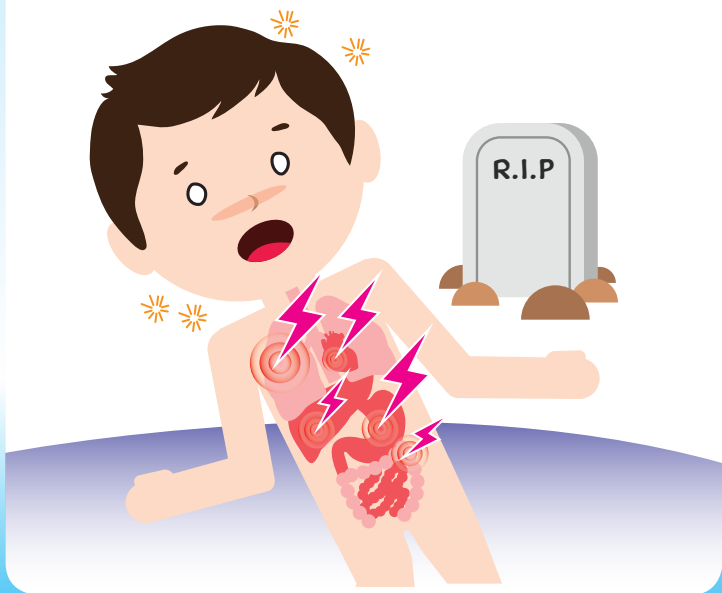
เมื่อมีการติดเชื้อ ร่างกายจะสร้าง
ภูมิคุ้มกันมากำจัดเชื้อโรค

รู้เท่าทัน เซ็พซิส ป้องกัน รู้ทัน รักษาไว

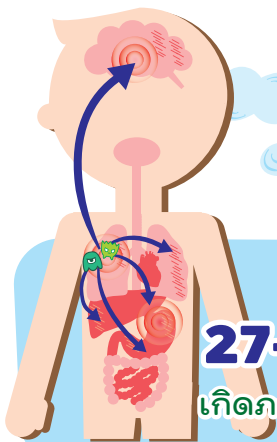

ในขณะเดียวกันภูมิคุ้มกันก็จะ
ทำลายอวัยวะต่างๆในร่างกาย
ทำให้อวัยวะต่างๆ **ล้มเหลว**
ส่งผลให้ผู้ป่วย **เสียชีวิต**

ทั่วโลก

เช็ฟซิส

มีคนกว่า
27-30 ล้านคนต่อปี
เกิดภาวะติดเชื้อในกระแสเลือด

และมี **6-9 ล้านคน**
ที่เสียชีวิต

รู้เท่าทัน เช็ฟซิส ป้องกัน รู้ทัน รักษาไว

10

ภาวะติดเชื ในกระแสเลือด เป็นภาวะฉุกเฉินและเร่งด่วน

ทั่วโลก ทุกๆ 3 วินาที จะมี
ผู้เสียชีวิตจาก เชื้อฟอส
1 ราย

ประเทศไทยมีผู้ป่วย เอดส์

175,000 รายต่อปี

รู้เท่าทัน เอดส์ ป้องกัน รู้ทัน รักษาไว้

ประเทศไทยมีผู้ป่วย เชื้อสิส เสียชีวิต

45,000 รายต่อปี

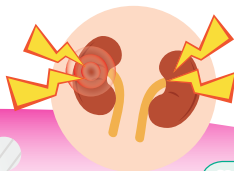
ในจำนวนผู้ที่รอดชีวิตยังเกิด ภาวะทุพพลภาพ ตามมา เช่น

สูญเสีย
นิ้ว แขน ขา

สมองเสื่อม

ไตวาย

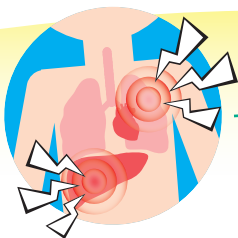
รู้เท่าทัน เฮปสิส ป้องกัน รู้ทัน รักษาไว

ภาวะติดเชื ในกระแสเลือด สามารถเกิดได้กับทุกๆ คน

โดยเฉพาะ
คนที่มีภูมิคุ้มกันต่ำ

ผู้ป่วยที่มีโรคประจำตัวเรื้อรัง เช่น
โรคปอด โรคตับ โรคหัวใจ

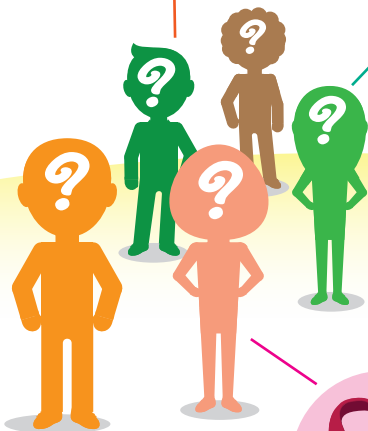
เด็กเล็ก

ผู้ป่วยสูงอายุ
60 ปี ขึ้นไป

ผู้ป่วยตัดม้าม

ผู้ป่วยเบาหวาน
ผู้ป่วยโรคเอดส์

รู้เท่าทัน เชื้อไวรัส ป้องกัน รู้ทัน รักษาไว

ภาวะเซ็ปซิส

เป็นสาเหตุการเสียชีวิต

อันดับ 1 ของผู้ป่วย

ในโรงพยาบาลในประเทศไทย

ในจำนวนนี้ เกินครึ่งหนึ่ง
สามารถรอดตายได้
หากรู้เร็ว และรักษาไว

ทำอย่างไร ?

ป้องกันอย่างไร ?

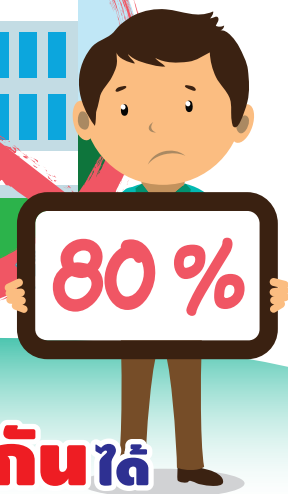
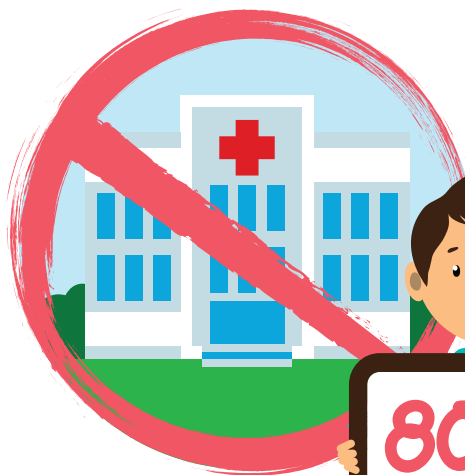
เมื่อเกิดภาวะเซ็ฟลิส

รู้เท่าทัน เช็พลีส ป้องกัน รู้ทัน รักษาไว

มากกว่า 80%
ของภาวะติดเชื้อ
เกิดภายนอกโรงพยาบาล

ซึ่งส่วนใหญ่
สามารถป้องกันได้

รู้เท่าทัน เชื้อสัส ป้องกัน รู้ทัน รักษาไว

ภาวะเจ็บพิษ สามารถป้องกันได้ ด้วยวิธีง่ายๆ คือ

กินอาหารสะอาด
ถูกสัดส่วน

ป้องกัน

ได้รับวัคซีน
ตามกำหนดครบถ้วน

ป้องกันการติดต่อ
จากสัตว์นำโรค

รักษาสุขภาพให้แข็งแรง

รู้เท่าทัน เชื้อไวรัส ป้องกัน รู้ทัน รักษาไว

รู้ทัน

รู้จักภาวะเซฟลิส และอาการนำ ได้แก่

ใช้สูง

หายใจเร็ว

หอบ

ซีม

อ่อนเพลีย

ปัสสาวะ
ออกน้อย

ทานได้น้อย

มือเท้าเย็น

เช็พลิส รู้ทัน รู้เร็ว รอดตายได้

อาการที่น่าสงสัยเช็พลิส

2ช-2ส-3จ

หากมีอาการต่อไปนี้ ตั้งแต่ 2 ข้อขึ้นไปให้สงสัยเช็พลิส
ไว้ก่อน ให้รีบพบแพทย์โดยเร็วที่สุด

รู้เท่าทัน เช็พลิส ป้องกัน รู้ทัน รักษาไว

อาการ 2ช

ซึม
ซัด

อาการ 2ส

ไข้สูง
หนาวสั่น

อาการ 3จ

หายใจเร็ว
หัวใจเต้นเร็ว
เจ็บรุนแรง

รักษาใจ

ได้รับการรักษาอย่างเหมาะสม
และทันเวลาที่ ตามระยะของ
ภาวะหัวใจล้มเหลว

การรักษาที่รวดเร็วสามารถ ลดความสูญเสีย จากภาวะเซ็ฟลิสได้

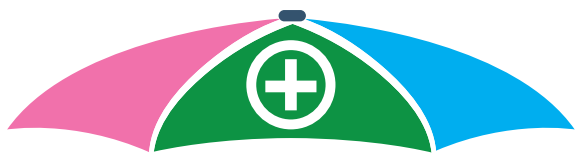
ให้ยาปฏิชีวนะที่เหมาะสมและรวดเร็ว ทันต่อทันที

ให้สารน้ำทางหลอดเลือดดำอย่างเหมาะสม

ติดตามอาการ และ การเปลี่ยนแปลงอย่างใกล้ชิด

ทุกคนสามารถช่วยกัน
ปกป้องคนที่คุณรัก
จากภาวะเซ็ฟซิสได้

รู้เท่าทัน เซ็ฟซิส ป้องกัน รู้ทัน รักษาไว

เราสามารถยับยั้ง ภาวะวิกฤตินี้ได้

ด้วยการบอกคนอื่นๆ
ให้ตระหนักถึง

ภาวะติดเชื้อ
ในกระแสเลือด

ร่วมขับเคลื่อนด้วย **14** องค์กร สาธารณสุข

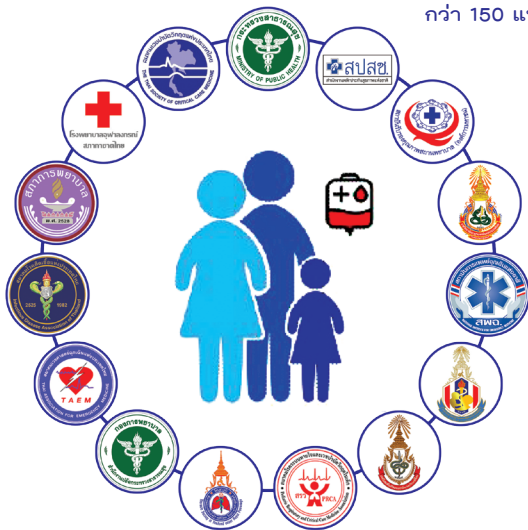
- สมาคมเวชบำบัดวิกฤตแห่งประเทศไทย
- สมาคมโรคติดเชื้อแห่งประเทศไทย
- วิทยาลัยแพทยจุฬาราชมนตรีแห่งประเทศไทย
- สมาคมอุรเวชช์แห่งประเทศไทย
- กองการพยาบาล สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข
- สภาการพยาบาล
- สถาบันการแพทย์ฉุกเฉินแห่งชาติ
- ชมรมโรคระบบหายใจและเวชบำบัดวิกฤตในเด็กแห่งประเทศไทย
- สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ
- สถาบันรับรองคุณภาพสถานพยาบาล (องค์การมหาชน)
- ราชวิทยาลัยศัลยแพทย์แห่งประเทศไทย
- ราชวิทยาลัยอายุรแพทย์แห่งประเทศไทย
- ราชวิทยาลัยกุมารแพทย์แห่งประเทศไทย
- กระทรวงสาธารณสุข ประเทศไทย

Thai Sepsis Alliance

ภาคีเครือข่าย สุขภาพเพื่อดูแลป้องกันผู้ป่วย ติดเชื้อในกระแสเลือด

จากความร่วมมือของ 14 องค์กรสุขภาพ ร่วมกันพัฒนาแนวทาง
เวชปฏิบัติการดูแลผู้ป่วย และมีการนำไปใช้จริงในโรงพยาบาล
กว่า 150 แห่งทั่วประเทศ

เช็พลิส

ป้องกัน รู้ทัน รักษาไว รอดได้

กองบริหารการสาธารณสุข
กระทรวงสาธารณสุข